

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
In the Name of Allah, the Compassionate the Merciful

مجموعه مقالات برتر همایش بین‌المللی
«بازخوانی اندیشه‌ها
و سیره علمی، معنوی شهید مطهری»

دفتر دوم: مقالات فلسفی، کلامی

گردآورنده:

جواد رقوی

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فرآوری اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی و پژوهشی، درگرو نظام منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعه المصطفی علیه السلام العالمية» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون آموزشی و پژوهشی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

فهرست مقالات

- ۷ _____ مقدمه دبیر علمی همایش
- ۱۱ _____ روش های شهید مطهری در پاسخ به شبهات اعتقادی
سید علی نقی زیدی
- ۴۳ _____ مبانی معرفت شناسی بر اساس دیدگاه شهید مطهری
محمد شفاء
- ۶۹ _____ معرفت دینی در اندیشه شهید مطهری
سید حسین همایون مصباح
- ۱۰۵ _____ نقد دیدگاه تقی الدین نبهانی در باب ادله اثبات وجود خدا بر اساس دیدگاه شهید مطهری
اشرف مرجانی
احمد بهشتی مهر
سعید عبیری
- ۱۲۹ _____ نوآوری های استاد مطهری در نظریه فطرت
محمد غفوری نژاد

مقدمه دبیر علمی همایش

عالمان ربانی به مثابه آینه‌هایی هستند که هر یک به تناسب سعه وجودی خویش، مظهر صفات جمال حضرت حق‌اند و به فراخور ظرف ادراک، نور معرفت و دانشی را که از سرچشمه فیاض قرآن و عترت چشیده‌اند، منعکس می‌کنند. در نزد آن‌ها، «خرد» و «اندیشه»، وسیله نیل به ذروه حقایق است و معبر رسیدن به بهشت و بندگی رحمان.

در این میان، قلم، این ودیعه الهی برای تعلیم انسان، وسیله‌ای است در انگشتان فرزندان برای برانداختن نقاب از رخ اندیشه‌های ناب: کس چو حافظ نگشاد از رخ اندیشه نقاب

تا سرزلف سخن را به قلم شانه زدند
استاد شهید آیت‌الله مرتضی مطهری، به معنای واقعی، نمونه بارز عالم ربانی در عصر ما بود. خصوصیات مهمی چون جامعیت علمی، دقت نظر و ژرف‌اندیشی، قدرت نقد و تحلیل آراء، نوآوری و نظریه‌پردازی، آشنایی با جدیدترین نظریات در علوم اسلامی‌انسانی، آشنایی و بصیرت نسبت به جریان‌های سیاسی، در شخصیت ایشان جمع بود. در کنار این خصوصیات، روحیه انقلابی، توان ارتباط و تعامل با دانشگاه و مجامع

علمی، مهارت نویسندگی و تبلیغ، در کنار اهتمام به تقوا و تهذیب اخلاق و برخورداری از مکارم اخلاقی، وی را در شمار شخصیت‌های تأثیرگذار عصر حاضر قرار داده است، تا بدانجا که حضرت امام خمینی علیه السلام آثار این اندیشمند وارسته را برای همگان مفید خواند و فرمود: «آنچه از این استاد شهید باقی است با محتوای غنی، خود مربی و معلم است».

همچنین، چنین خصوصیتی وی را شایسته عنوان الگوی مناسب روحانیت پویا و تأثیرگذار در عصر حاضر از منظر مقام معظم رهبری (دام عزه العالی) نموده است. از این روی، پرداختن به آثار و بازخوانی اندیشه‌های استاد شهید می‌تواند پاسخگوی بسیاری از مشکلات و چالش‌های علمی و اجتماعی باشد و بررسی سیره علمی و شخصیت معنوی ایشان می‌تواند زمینه‌ساز ارائه نمونه و الگویی شایسته از یک عالم مسلمان برای طلاب جوان و حوزه‌های علمیه و به نوعی غرس بذر تکثیر چنین شخصیتی در عصرهای بعدی باشد؛ البته در زمینه بازخوانی اندیشه‌های این متفکر بزرگ، کارهای مهمی در قالب همایش و نشست‌های علمی صورت گرفته، که هر یک در جای خود مفید و کارآمد بوده است. با این حال، کثرت آراء، عمق اندیشه‌ها و اضلاع متعدد شخصیت علمی و معنوی این فیلسوف الهی و مفسر ژرف‌اندیش، نیازمند برنامه‌ریزی جهت جریان‌سازی و ایجاد حرکتی علمی و فرهنگی به منظور بهره‌مندی فراگیر و بین‌المللی از این شخصیت برجسته است.

برگزاری سلسله همایش‌های «بررسی اندیشه‌ها و سیره علمی، معنوی شهید مطهری»، بسترساز چنین حرکتی علمی و فرهنگی و متضمن معرفی جهانی آراء و اندیشه‌ها و الگوپردازی شخصیت ایشان به مثابه یک عالم بصیر و کارآمد در عصر حاضر خواهد بود.

توجه به اهمیت این موضوع، سبب گردید معاونت پژوهشی جامعه‌المصطفی العالمیه با همکاری ستاد دائمی بزرگداشت شهید مطهری در شهرستان فریمان، اقدام به برنامه‌ریزی سلسه همایش‌های «بازخوانی اندیشه‌ها و سیره علمی، معنوی شهید مطهری» نماید.

هدف این است که به توفیق الهی، این همایش در قالب سلسله همایش‌های سالانه در سطح بین‌المللی ادامه یابد و در هر همایش، بخشی از اندیشه‌ها و بُعدی از ابعاد شخصیت این عالم فرزانه، مورد بررسی و تحقیق قرار گیرد.

در نخستین مرحله از این روند، که در سال ۱۴۰۰ کلید خورد، پس از اخذ مجوزهای لازم و طی فرایند معمول برای اجرای یک همایش علمی، بر حسب رأی کمیته علمی چند محور مورد تأکید قرار گرفت که عبارت‌اند از: اندیشه‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی شهید مطهری، خانواده مطلوب و تمدن اسلامی در اندیشه شهید مطهری و سیره علمی، معنوی شهید مطهری.

بدیهی است دامنه افکار و آثار شهید بسیار وسیع‌تر از این چند محور است، که به توفیق الهی موضوع مراحل بعدی این همایش خواهد بود. از مجموع مقالات دریافتی، تعدادی بر اساس رأی کمیته داوران به عنوان مقالات برتر انتخاب گردید که در قالب شش دفتر به تفکیک موضوع منتشر می‌گردد؛ امید است مورد رضایت حضرت حق (جل و علا) و استفاده دوستداران دانش واقع گردد.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از همه مراکز و نهادهای مشارکت‌کننده در همایش، اعضای محترم کمیته‌های علمی و اجرایی، اساتید، طلاب و

دانشجویان و پژوهشگرانی که با ارسال مقاله در برگزاری همایش مشارکت نمودند، همکاران عزیزم در معاونت پژوهشی نمایندگی؛ حجج اسلام آقایان سید محمد مهدی حسینی (مدیر اجرایی همایش)، مجتبی معنوی، مجتبی حیدری، سید صادق حیدری، مسئولین محترم جامعه المصطفی العالمیه و دبیرخانه دائمی بزرگداشت شهید مطهری، به ویژه رئیس محترم جامعه المصطفی ع العالمیه در خراسان و رئیس همایش جناب حجت الاسلام والمسلمین صالح و امام جمعه محترم شهرستان فریمان و مدیر همایش جناب حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید مهدی معلمی، تقدیر و تشکر نمایم.

والحمد لله رب العالمین

جواد رقوی

دبیر علمی همایش

بهار ۱۴۰۱